

EL PAISATGE VEGETAL DEL RIGRÒS (MONTSENY)

JOSEP M. PANAREDA CLOPÉS
JOSEP NUET BADIA

El Rigròs és un sot feréstec situat al nord de Sant Marçal del Montseny. Resta ben limitat per vessants abruptes i carenes plenes d'esqueis. Té una orientació clara d'oest a est, de manera que els seus vessants són marcadament obacs i solells. El fort pendent, el desnivell i el contrast de paisatge segons el vessant ofereixen un aspecte feréstec i salvatgí al conjunt d'aquest sot.

Pel sud, és ben delimitat per la carena que passa, d'est a oest, pel puig d'Ou (1209 m), el coll de Sant Marçal (1106 m), el pla del Parany, el turó de Sant Marçal (1528 m), el coll Sesportadores (1484 m) i el turó Sesportadores (1605 m). Pel nord, ara d'oest a est, segueix aquest mateix turó cap la carena dels Senglars, el turó de la Rocassa al capdamunt dels esqueis d'Arimells i la mateixa masia d'Arimells.

Malgrat incloure un paisatge esquerp i de trànsit difícil, el sot del Rigròs és travessat per la carretera de Sant Marçal al coll de Bordoriol i cap a Viladrau. En el solell, pel damunt d'aquesta carretera, en diversos moments hi hagué unes mines on s'explotà baritina, i molt probablement altres minerals, com les tan anomenades ametistes. Ara aquestes mines es troben totalment abandonades, amb nombroses marques de l'extracció, com diversos forats, alguns autèntics pous, edificacions enrunades i pistes en no gaire bon estat. Però sobretot es nota en el paisatge, amb un mosaic d'herbeis, matollars i bosquets, on s'observa que aviat tot pot ser un bosc més o menys dens.

Aquest article forma part de la sèrie que els autors presenten anualment en *Monografies del Montseny* sobre el paisatge vegetal d'aquest massís. L'objectiu és oferir al lector una interpretació del paisatge vegetal d'un racó del Montseny. N'hi ha molts, de racons interessants, i ben segur que no els acabarem mai. El Montseny té una gran diversitat biològica i paisatgística, derivada de la varietat de la topografia, del rocam, del clima i de les intervencions al llarg de la història humana. Els autors intenten, en cada article, oferir una visió global del paisatge vegetal d'un racó, tot insistint en la seva dinàmica i evolució. No es presenta un llista de plantes i de comunitats vegetals presents, sinó més aviat fer entendre per què hi ha el paisatge que hi ha i no un altre, i per què evoluciona tal com el veiem. Sempre es completa la presentació amb un o dos perfils, que han d'ajudar el lector a entendre millor allò que s'ha escrit, i que tothom pot constatar directament si puja al Montseny.

PENDENTS MOLT INCLINATS

En el cas del sot del Rigròs, hi ha un fet que sobresurt: el seu relleu abrupte i esquerp, que el fa poc accessible. La carretera permet travessar el sot, però no en facilita gaire l'accés pels vessants, que són molt inclinats. Fins la vegetació posa de manifest aquesta duresa de la natura: hi ha un predomini de formacions vegetals obertes, amb nombroses clapes ben visibles. Algunes d'aquestes clarianes són ocupades per matollars més o menys densos, que clarament evolucionen cap al bosc. Però altres clarianes són esqueis, pedruscalls o terrers on de moment només s'hi pot establir una vegetació esquifida, esclarissada i baixa.

De manera natural el bosc tampoc no ocuparia pas tot el sot. Hi hauria, sens dubte, sectors on la dinàmica dels vessants dificultaria de manera permanent la presència d'una vegetació forestal densa. A vegades és la presència d'una tartera, d'altres és un substrat tou que indueix fàcilment a la formació de terrers on els processos erosius són prou actius com per no permetre acomplir la regeneració del bosc. En els cingles és pràcticament impossible que els pocs arbres que hi germinen arribin a tocar-se.

Però l'activitat humana ha accentuat aquestes limitacions. A vegades ha estat simplement la presència periòdica del ramat, d'altres l'aprofitament d'algun tronc, o per a carboneig. Tot plegat ha fet esclarissat el bosc i els processos erosius han estat accelerats. El resultat és el manteniment pràcticament constant d'un bosc esclarissat i obert en nombrosos sectors del sot del Rigròs.

Però, malgrat les dificultats que ha posat la natura, les persones han necessitat terres de conreus, o han transformat els boscos en pastures, o han aprofitat el bosc més enllà del que la regeneració natural pot compensar. I hi ha hagut diversos moments en què ha calgut un aprofitament més intens del que era recomanable. La capçalera de la Tordera, on hi ha l'ermita de Sant Marçal, fou durant molts segles una terra predominantment de conreus, amb nombroses masies en el seu entorn (Pladevall, 1961). Amb tantes masies i corrals a l'entorn, el sot del Rigròs fou molt explotat, com a terra de conreu si es podia o com a terra de pastura. El resultat ha estat la progressiva degradació dels vessants, fet que ha estat posat en evidència en els processos d'erosió del sòl i en la constitució de comunitats vegetals cada vegada més esclarissades i amb plantes pròpies d'indrets més secs. Per això fa unes dècades el Rigròs era un indret ple de clarianes i de boscos molt empobrits.

Només faltava que es descobrís que el seu substrat amagava minerals explotables. L'explotació minera deixà el sector solell pel damunt de la carretera pràcticament sense bosc, per la qual cosa les aigües salvatges de les pluges erosionaven molt les terres més toves.

Panoràmica del sot del Rigròs vist des de la carena del Turó de l'Home. En primer terme s'observa l'ermita i l'hostal de Sant Marçal, amb la carretera que hi dona accés. Més enllà, el sot del Rigròs, on destaca la sèrie de tarteres que hi ha sota els esqueis d'Arimells. (fotografia del 26-03-1997).

La formació d'àmplies clarianes no ha estat tan evident en l'obac; malgrat tot, hi ha nombrosos i extensos esqueis i cingles. La fredor ha fet que aquests vessants es mantinguessin més forestals.

DOS VESSANTS: L'OBAC I EL SOLELL

Els vessants tan pendents, amb superfícies rocoses, tarteres, esqueis i terrers, sorprenen molt el visitant, sobretot si es contempla el sot des de la creu de Sant Marçal. Des d'aquest cim s'observen uns vessants esquerps on la vegetació s'hi instal·la amb dificultat. I la dificultat no ve només pel pendent, ja que es tracta d'un indret amb forts canvis climàtics. En els esqueis i en les tarteres hi ha variacions tèrmiques més grans que allà on hi ha matollars o bosc. Sobre la roca, compacta o trencada, les temperatures pugen molt els dies assolellats. En el seu entorn no poden subsistir les plantes que no suporten temperatures elevades o ambients secs; en canvi, poden sobreviure plantes de terra baixa, malgrat que les temperatures puguin baixar molt en dies coberts

i amb vent del nord. Només així s'explica, per exemple, la presència de l'arboç al turó de la Rocassa (topònim ben explícit de l'indret), a 1088 metres d'altitud. Al costat hi ha altres espècies més aviat termòfiles i xeròfiles, com la farigola, el cap d'ase i alguna estepa.

Ben clar és el contrast de la vegetació que conté cada costat d'aquest turó. En el solell, cap al sot del Rigròs, hi ha un bosc baix i esclarissat on es barregen faigs, alzines i roures (roure de fulla gran i roure martinenc). En la part més inclinada del capdamunt hi ha més alzines, a mig vessant hi ha bosc mig d'alzines amb roure de fulla gran. Més avall, els roures, prop del fondal del Rigròs, es fan més abundants i el bosc s'espesseix amb avellaners, trèmols, freixes i algun faig; allà on no hi ha bosc, s'ha establert una bardissa amb esbarzers, la ridorta, l'arç blanc, l'aranyoner i la falguera aquilina.

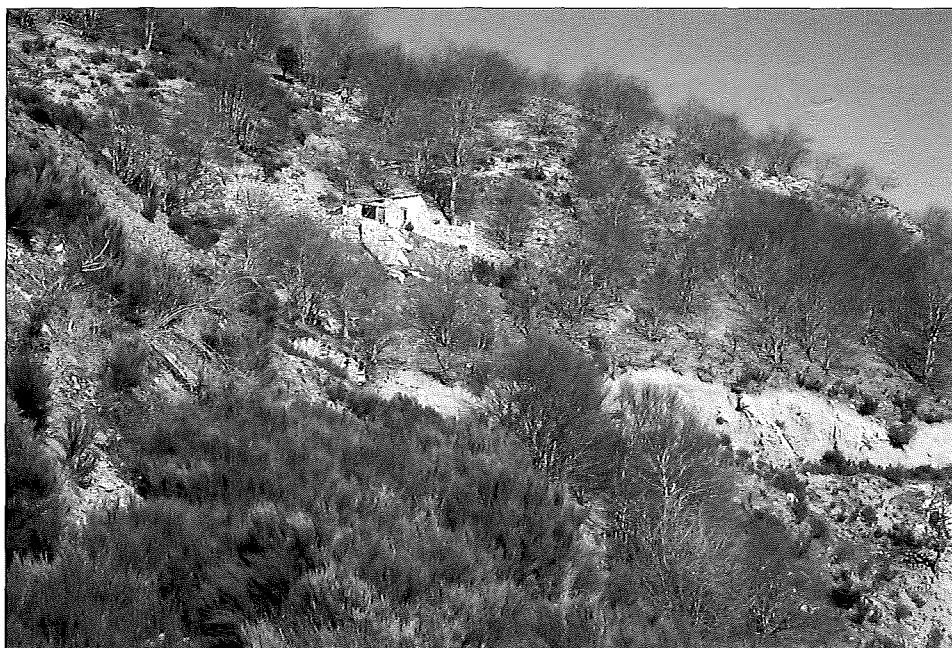
En canvi, a l'altre cantó, en l'obac que mira cap al sot del Corral de la Casanova hi ha una fageda contínua, més o menys densa, pràcticament fins al fons del sot, on hi ha freixes, gatells, avellaners i trèmols.

Semblantment passa en el vessant obac del Rigròs, el que queda just a sota de la creu de Sant Marçal. Des del peu de la creu no es veu bé el paisatge de l'obac. Per a una bona vista cal arribar-se dalt del rocam del turó de la Rocassa, des d'on es contempla un magnífic paisatge dominat per la fageda. La fageda només es desfà en alguns sortints i carenes suaus, on s'estableix una formació mixta d'alzines i faigs, sovint amb grupets o peus aïllats de blades, moixeres i trèmols. A les clarianes hi ha denses bardisses.

Si l'indret ha estat artigit fa poques dècades i el bosc encara no ho ha envaït tot, hi ha una bosquina amb arç blanc, espessida per falgueres, ginetells i ginebres. Si es tracta d'un sortint rocós, es fa un matollar dominat per la bruguerola i algun ginebre, fins que el bosc els colonitzi i restin morts, ofegats per l'ombra dels arbres.

Fins ara s'ha parlat del paisatge contrastat entre els alzinars i les rouredes del solell i les fagedes a l'obac. Això passa en la meitat inferior del sot del Rigròs, aproximadament el sector situat sota la carretera de Sant Marçal a Viladrau. Per sobre de la carretera, la fageda gairebé colonitzaria tots els vessants, solells i obacs. Encara hi ha alguns bosquets d'alzines pel damunt de la carretera, però només en els indrets més assolellats, i molt probablement han estat induïts per l'activitat humana. Sens dubte que peus aïllats d'alzines es desenvoluparien de manera natural en les carenes més enlairades, però serien escassos i molt localitzats, i tindrien un desenvolupament vegetatiu molt difícil. Serien més aviat arbres de carena, molt ramificats i tortuosos.

Però les artigues, les pastures i l'extracció minera han dificultat el desenvolupament natural del faig, que en aquest indret viu en el seu límit a causa del clima. La intervenció humana aclareix el bosc i asseca l'ambient, afavorint la presència i un desenvolupament més o menys gran de les plantes d'indrets més

Visió de l'indret de les antigues mines de baritina, en el vessant solell del sot del Rigròs. Són visibles la pista d'accés al sector miner i una construcció en mal estat. El paisatge vegetal és constituït per un bosc caducifoli mixt esclarissat on predominen els faigs i les blades. (fotografia del 10-02-2003).

secs. No és que aquestes hi visquin bé; al contrari, també es troben en el seu límit de subsistència, però a l'inrevés del faig. El faig hi troba un ambient massa sec i càlid i l'alzina massa fred i humit. En aquesta franja viuria millor el roure de fulla gran, però el fort pendent i l'acció de l'home no n'han facilitat gaire la permanència i l'extensió; al contrari, n'han reduït la distribució natural. Fins hi ha algun peu de roure martinenc.

El resultat és la presència d'una formació mixta, on el faig i l'alzina predominen en els indrets més frescals i secs, respectivament. Però aquests ambients oberts i relativament humits permeten la presència d'altres arbres caducifolis, a part dels roures, d'una manera especial la de la blada. La blada és un arbre força abundant en tot l'entorn de l'antiga mina, fins en alguns indrets n'és l'arbre més destacat. Es tracta d'una fase de la successió vegetal força corrent en aquest estatge del Montseny. Molt probablement aquesta fase evolucionarà, almenys en bona part del territori, cap a una fageda. En tractar-se d'una franja límit, la tendència evolutiva pot ser diversa, i un lleuger canvi en l'orientació d'un vessant, o la presència d'un sòl més o menys dens, pot condicionar l'establiment d'una fageda o d'una roureda o d'una formació mixta de faigs, roures i blades,

actualment força freqüent en altres indrets del Montseny, en situació topogràfica i bioclimàtica semblant. Pel damunt de l'antiga mina hi ha una fageda densa i pura, només interrompuda per la presència d'un aflorament rocós, d'un esquei o d'un terrer. Aleshores es poden establir taques de matollars en els indrets més oberts o uns pocs peus de trèmols, blades o freixes en sectors més arrecerats.

A l'obaga, pel damunt de la carretera, el domini del faig és total. Només hi ha alguna formació mixta amb trèmols, freixes, blades i avellaners allà on el bosc encara no ha colonitzat artigues o clarianes d'altres orígens.

A la part superior, sota el turó de Sant Marçal, hi ha extensos esqueis i algun cingle, on el bosc no s'ha establert. En les parets més verticals hi ha una formació molt esclarissada, amb peus aïllats d'arbres i arbusts. Fins i tot hi ha alguns bedolls. En els vessants més ombrívols i frescals la fageda es veu enriquida amb avets dispersos.

Les canals i els peus dels rocams ben encarats al nord constitueixen un dels refugis biològics més interessants del Montseny, semblantment al que succeeix en l'obac de les Agudes-Turó de l'Home i del Matagalls. En l'obac del turó de Sant Marçal s'ha trobat, per exemple, l'únic peu de xuclamel negre vist al Montseny. Hi ha una bona colònia de genciana groga, i moltes altres espècies que hi troben un clima adequat i un refugi i la protecció davant l'activitat humana, a causa del seu accés difícil. Hi ha també poblacions espontànies d'erable i de cirerola. El conjunt inclou un del indrets del Montseny més significatiu de la flora i vegetació rupícola i glareícola.

La degradació de la capçalera del Rigròs a causa de l'aprofitament forestal, pastoral i miner ha afavorit la presència, l'extensió i el manteniment d'una flora que també té un alt valor biològic. Aquest és el cas, per exemple, de l'extensió de la *Saxifraga paniculata*, una planta autòctona de les roques i pedrusques, rara en el Montseny, que s'ha vist afavorida per l'extensió d'indrets denudats derivats de les pastures i de l'activitat minera. És en els llocs sense sòl propers a les antigues mines on s'ha vist la població més nombrosa d'aquesta herba que forma petites rosetes. Una cosa semblant es pot dir del card d'eriçó (*Echinops sphaerocephalus*), herba pròpia dels cardassars i herbassars nitròfils que en el Montseny ha estat observada en l'àrea de les antigues mines.

EL RIGRÒS, UN REFUGI AMB UNA VEGETACIÓ MOLT DIVERSIFICADA I DINÀMICA

Aquesta podria ser la millor descripció breu de la vegetació del Rigròs: una vegetació molt diversificada i dinàmica. El fort contrast derivat de les diferències en altitud, del pendent, del tipus de substrat, de l'exposició, del sòl i de l'actuació humana han donat lloc a l'establiment d'un paisatge vegetal molt divers i

molt dinàmic, ric en elements botànics d'un alt valor biogeogràfic.

És un dels indrets que cal preservar dins del context de la dinàmica derivada de les intervencions humanes. Per això s'ha insistit anteriorment en la importància que algunes espècies vegetals més significatives del Rigròs es troben en indrets oberts, sovint de manera natural, però d'altres a causa de les activitats humanes.

El vessant obac del turó de Sant Marçal pot aparèixer davant del visitant com un indret feréstec amb escassa intervenció humana. És un refugi de nombroses plantes rares en el Montseny. És cert, però també és veritat que a l'altre vessant, on les pastures i la mineria han degradat molt el paisatge, hi ha espècies vegetals també d'un alt valor, i que la seva presència i preservació han estat induïdes per l'activitat humana.

Fins la mateixa carretera, eixamplada i asfaltada fa pocs anys, ha estat un dels factors de la preservació de la biodiversitat. Algunes espècies rares o absents es mantenen a causa de l'obertura del bosc i del talús de la carretera. El saüc racemós, com altres plantes, ha estat afavorit per aquesta acció.

Tot plegat fa pensar que la idea que sovint es defensa que caldria un

Panoràmica de la part mitjana i baixa del sot del Rigròs, des del sector miner. A primer terme destaquen peus aïllats de faigs i blades enmig de mates de ginestell. La resta és un alzinar esclarissat amb landes de falguera i bruguerola i prats secs. També s'observa el turó de la Rocassa, al capdamunt dels esqueis d'Arimells. (fotografia del 10-02-2003).

Montserrat al més forestal possible és ben lluny del que podria ser un Montseny biològicament ric i divers. Això no vol pas dir que sigui recomanable dur a terme actuacions erosives i destructives. Tot al contrari. El que cal és que qualsevol actuació que s'hagi de fer es faci amb aquesta mentalitat. En tot cas, obrir una pista o una carretera, arreglar una construcció, pasturar, estassar un bosc o qualsevol altra actuació sempre s'ha de fer coneixent-ne les conseqüències, com un factor més dins de la dinàmica del paisatge actual.

Les actuacions derivades de la presència actual de l'home en el Montseny ja són suficients com per assegurar aquesta diversitat. En tot cas, cal garantir sempre una diversitat de paisatges. Al costat dels boscos, que sens dubte han de ser sempre dominants en el paisatge del Montseny, hi ha d'haver roquissers, codines, esqueis, cingles, pedruscalls i tarteres. Alhora cal també indrets amb pastures i matollars de molta mena, sense oblidar els conreus, habitatges, pistes i corriols. En aquest aspecte, cal indicar que és recomanable la recuperació de terres de conreu, o antigues, en l'estatge montà i superior del Montseny amb l'objectiu principal d'afavorir la flora i la fauna d'aquests ambients; altrament, la poca flora i fauna específiques que encara resta desapareixerà.

Detall del bosc esclarissat d'alzines a la part baixa del sector miner del sot del Rigròs. Les alzines colonitzen els indrets més assolellats, enmig de landes de falguera aquilina i ginestell. Molt probablement aquest alzinar esclarissat evolucionarà cap un bosc mitjà d'alzines i roures de fulla gran. (fotografia del 10-02-2003)

Tot plegat planteja el tema central de la gestió d'un territori que és parc natural, i del que volem que sigui aquest parc natural.

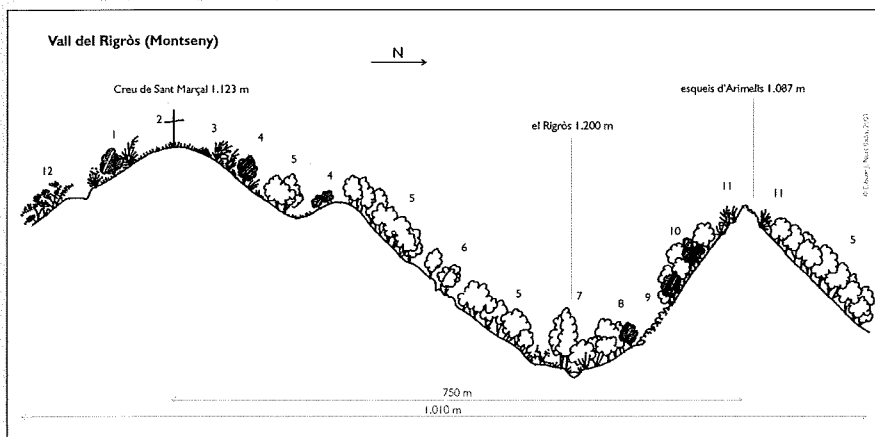
EL PERFIL ENTRE LA CREU DE SANT MARÇAL I ELS ESQUEIS D'ARIMELLS

Com a mostra del paisatge del Rigròs es presenten dos perfils. L'un representa la vegetació del sector situat sota la carretera, entre la creu de Sant Marçal i els esqueis d'Arimells. L'altre perfil mostra la vegetació dels vessants superiors de la carretera, entre el turó de Sant Marçal i la carena dels Senglars.

En la descripció més detallada de la vegetació representada en els perfils es fa servir la mateixa numeració indicada en els dibuixos.

1. Landa de ginestell i falguera amb alzines sota la carretera de Santa Fe a Sant Marçal. És una bosquina densa situada entre una landa de ginestell i falguera aquilina i una bardissa. Inclou espècies d'ambdues comunitats i altres espècies d'ambients més secs, situats en els marges d'aquesta landa/bardissa.

Perfil del paisatge vegetal entre la creu de Sant Marçal i els esqueis d'Arimells

1. Landa de ginestell i falguera amb alzines 2. Prat 3. Landes de bruguerola i ginestell amb falgueres 4. Alzinar esclarissat amb landes de bruguerola i falguera 5. Fageda densa 6. Fageda esclarissada sobre esqueis 7. Vegetació de ribera 8. Roureda de roure de fulla gran amb avellaners 9. Tartera 10. Alzinar amb roure de fulla gran 11. Landa de bruguerola i brucs

Són visibles algunes espècies del bosc, que molt probablement seria una roureda. En una primera fase també hi són presents l'alzina i altres espècies del bosc mediterrani.

2. Prat que envolta el cim i el replà del petit turó coronat per la creu de Sant Marçal. És un prat heterogeni que lateralment passa a una landa, la qual progressivament va colonitzant el prat. Sobre sòls més prims, s'estableix primer una landa de bruguerola amb genistola pilosa. Sobre sòls més profunds hi ha ginestell i falguera. Tot plegat evoluciona cap a un matollar on el ginebre hi té un paper destacat. La presència d'algun arbre evidencia cap on va l'evolució vegetal, cap a un alzinar/roureda en el sector de solell i cap a una fageda a l'obaga, malgrat que actualment pugui aparèixer arreu algun peu d'alzina.

3. Landes de bruguerola sobre terres primes, i de ginestell i falgueres sobre terres profundes i humides amb una retenció de l'aigua més gran, allà on el pendent és més suau, on hi ha una petita fondalada o simplement hi ha més terra desfeta superficialment. Allà on hi ha més humitat edàfica la falguera sol ser dominant. L'evolució vegetal porta cap a un bosc mixt de caducifolis (arç blanc, blada, roure de fulla gran, trèmol, freixe, faig), que molt probablement menarà posteriorment cap a una fageda.

4. Alzinar esclarissat amb landes de bruguerola i de ginestell i falguera. En els vessants superiors els caducifolis que colonitzen les landes es barregen amb l'alzina, que en algun indret molt localitzat, més obert i sobre sòls prims, pot ser l'arbre dominant en el moment present. Progressivament, aquestes landes amb alzines esdevenen un bosc més dens on l'alzina pot ser dominant, però normalment els roures, les blades i altres caducifolis van guanyant terreny.

5. Fageda densa, comunitat normal en els vessants obacs d'aquest sector del sot del Rigròs. És un bosc dens dominat pel faig, tot i que es poden trobar peus d'altres arbres més freqüents en les primeres etapes de la formació del bosc. També resten algunes clarianes amb landes de falguera i ginestell i alguns caducifolis esparsos. Progressivament, aquestes clarianes esdevenen una fageda densa.

6. Fageda esclarissada sobre esqueis, terrenys inclinats, sòls prims i afloraments rocosos. La fageda sol ser esclarissada amb clarianes ocupades per una landa de bruguerola amb ginebre. En roquissers molt ombrívols, sobretot en la part inferior del vessant, sota la fageda esclarissada, es localitza la comunitat de *Luzula sylvatica* amb diverses plantes de les petites megafòrbies que es troben en el Montseny, com ara algunes falgueres.

7. Vegetació de ribera que ressegueix el fondal del Rigròs. La manca de regularitat d'aigua fa que s'hi estableixi més aviat una vegetació de fondal i de sot humit, més que una vegetació de ribera. Les formacions arbòries són més aviat dominades per freixes, avellaners, salzes i gatells. El vern hi és poc abundant. Poc més avall, amb un curs d'aigua més regular i cabalós, sí que s'estableix una verneda. En les clarianes hi ha denses bardisses.

8. Roureda de roure de fulla gran amb avellaners a la part inferior del vessant de solell. La primera part del vessant és colonitzat per un bosc dens i heterogeni, caracteritzat per la presència destacada del roure de fulla gran, i dels avellaners sota els roures i arreu. En les petites clotades i indrets arrecerats hi ha freixes i trèmols. En els més oberts apareixen la blada i la moixera.

9. Tartera a mig vessant amb vegetació escassa, a causa de l'ambient sec i calorós dominant. Al voltant de les tarteres predomina un bosc mig d'alzines i roure de fulla gran, amb d'altres caducifolis.

10. Alzinar amb roure de fulla gran, bosc dominant entre les tarteres i els esqueis d'Arimells. La forta insolació ha fet que la vegetació sigui presidida per l'alzinar. Sobretot en moments de carboneig. Molt probablement, el roure de fulla gran es troba en fase d'expansió, a causa de l'escassa o nul·la intervenció humana en aquest bosc. És difícil esbrinar si finalment el roure pot esdevenir un arbre més abundant, i si en els indrets amb sòls més profunds i ambients més arrecerats arriba a ser dominant.

11. Landa de bruguerola i brucs en els esqueis i carenes. És una landa discontinua a causa del relleu abrupte, ja que hi ha sectors on aflora la roca nua, i difícilment poden ser colonitzats per un prat, un matollar o un bosc. La forta insolació, la manca de sòl i l'ambient sec i calorós que es crea permeten la presència d'espècies típicament mediterrànies, com l'arboç, el cap d'ase i la farigola.

EL PERFIL ENTRE EL TURÓ DE SANT MARÇAL I LA CARENA DEL SENGLAR

Aquest perfil mostra el paisatge vegetal de la part superior del sot del Rigròs, al nivell de la mina de baritina.

1. Fageda esclarissada que colonitza una landa de bruguerola amb ginebres. En aquest vessant la fageda fou molt malmesa a causa de les pastures. En les darreres dècades, la regeneració de la fageda ha estat espectacular, de manera que indrets totalment ocupats per landes i altres matollars a

principis del segle XX –fet testimoniats per fotografies–, ara són fagedes. A la part alta del vessant, amb sòls més prim i amb l'acció del vent més incident, la regeneració del bosc es fa més lenta, però sense parar. El perfil ha estat iniciat just sota el camí de Sant Marçal al Matagalls, on l'estructura del bosc evidencia que es tracta d'un bosc jove. Encara hi ha peus molt ramificats amb troncs torts, aspecte que prengueren els arbres quan eren més joves, en una estructura d'arbres aïllats i de bosc obert. Encara resten petites clapes de landes de bruguerola amb ginebres, sovint resseguint els indrets més rocosos, on la regeneració del faig és més lenta. La tendència és que tot plegat assoleixi l'estat forestal.

2. Mosaic de landa de bruguerola i matollar de ginebres amb peus de faigs aïllats, propi dels indrets més propers al cim, on la regeneració forestal es troba en una fase més reculada. La tendència espontània és que els arbres cada vegada siguin més grans i nombrosos, i que les landes perdin extensió. Finalment, el paisatge esdevindrà forestal, excepte en algun sortint rocós enlairat, on la landa de bruguerola amb ginebre s'hi mantindrà, al costat de diverses comunitats rupícoles.

3. Pastures seques sobre esqueis de carena amb sòls prim i amb escassa retenció d'aigua. És un mosaic d'esqueis parcialment coberts d'una fina capa de terra, on poden créixer plantes adaptades a ambients secs, des de crespínells en indrets amb molt poca terra, fins a les mates de *Festuca ovina*. En les esquerdes de les roques aflorants creixen plantes primes o carneses. Cap al cim i l'extrem de la carena és on hi ha més roques aflorants i menys superfície colonitzada per vegetals.

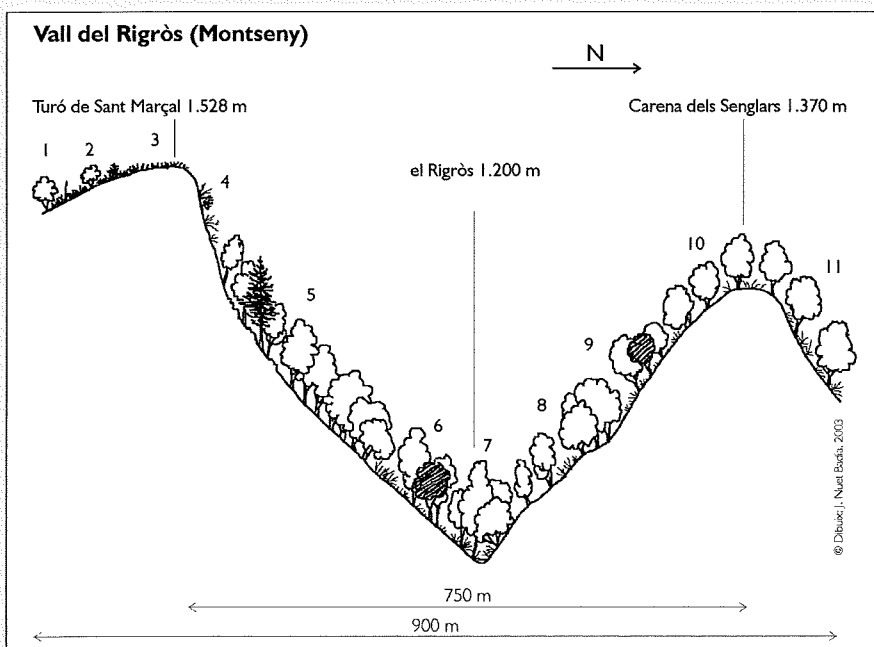
4. Comunitats rupícoles sobre esqueis i cingles obacs, on es localitza una comunitat molt rica de plantes rupícoles muntanes, caracteritzada per la presència de l'herba de Sant Segimon, acompanyada de diverses falgueres (*Asplenium adiantum-nigrum*, *Asplenium trichomanes*, *Asplenium foësiense*, *Asplenium septentrionale*, *Cystopteris fragilis*, *Polypodium vulgare subsp. vulgare*) i d'altres herbes (*Armeria alliacea*, *Allium senescens*, *Sedum brevifolium*, *Sedum hirsutum*, *Jasione crispa*, *Hieracium sp.*, *Valeriana tripteris*, *Antirrhinum asarina*).

5. Fageda esclarissada amb peus d'ayet amb clapes d'esqueis i tarteres. Al peu del cingle i dels esqueis abruptes de l'obac del turó de Sant Marçal hi ha un extens bosc de faig amb peus d'ayet en els indrets més frescals. En general és una fageda esclarissada a causa del fort pendent. En aquest bosc més o menys obert abunden les espècies dels esqueis indicades anteriorment. Vessant avall, sobretot si el pendent se suavitza, la fageda s'espesseix tot

donant lloc a una fageda densa, amb un ric sotabosc a la primavera, en especial en els fondals. En els còrrecs i petits sots hi ha comunitats vegetals dominades per plantes herbàcies altes (megamòrbies), amb la genciana groga, diverses falgueres i altres herbes.

6. Fageda esclarissada amb alzines en els indrets abruptes i oberts. En els racons frescals hi ha peus aïllats d'avets.

Perfil del paisatge vegetal entre el turó de Sant Marçal i la carena del Senglar

- 1.** Fageda esclarissada que colonitza una landa de brugueroia amb ginebres
- 2.** Mosaic de landa de brugueroia amb ginebres i peus de faigs aïllats
- 3.** Pastures seques sobre esqueis de carena
- 4.** Comunitats rupícoles sobre esqueis i cingles obacs
- 5.** Fageda esclarissada amb peus d'avet amb clapes d'esqueis i tarteres
- 6.** Fageda esclarissada amb alzines
- 7.** Vegetació de ribera
- 8.** Fageda esclarissada enmig d'esqueis, amb clapes denses de faig en indrets poc inclinats
- 9.** Bosc caducifoli mixt molt esclarissat amb landes en territori d'antigues mines
- 10.** Fageda esclarissada de sollell i carena
- 11.** Fageda esclarissada d'obac

7. Vegetació de ribera al llarg del fondal, amb un predomini de freixes, gatells i avellaners. Sovint la fageda ocupa tot el fondal.

8. Fageda esclarissada enmig d'esqueis, amb clapes denses de faig en indrets poc inclinats. La vegetació natural de la part inferior del solell estaria constituïda bàsicament per una fageda densa en indrets planers, i una fageda esclarissada en sectors inclinats i amb poc sòl.

9. Bosc caducifoli mig esclarissat de faigs, blades, roures i alzines amb sectors de landes de ginestell i de bruguerola amb ginebre en el territori de les mines antigues. És un paisatge en mosaic, on és molt visible l'impacte de l'activitat minera. El bosc es regenera de manera diferent segons les condicions ambientals. A la part baixa, més seca, encara apareixen alguns peus d'alzines i també roures. Als sectors més enlairats i humits predomina el faig. Però l'arbre que més sorprèn per la seva abundància en les terres abandonades de l'entorn de les mines és la blada. És un dels indrets del Montseny on la blada hi és més abundants. La blada és un arbre pioner en la sèrie evolutiva de regeneració del bosc. La seva abundància relativa serà elevada encara un bon temps. Molt probablement es reduirà a mesura que la fageda colonitzi aquest indret. El mateix passarà en els sectors ara colonitzats per landes de ginestell i falguera i landes de bruguerola amb ginebre, que progressivament evolucionaran cap a una fageda. És probable que en algun sector més assolellat s'estableixi una roureda de roure de fulla gran, o un bosc mixt de faigs, blades i roures.

10. Fageda esclarissada de solell i carena a la part alta del vessant de la carena dels Senglars. El fort pendent i la manca de sòl condiciona la permanència d'una fageda pobra i més o menys esclarissada. Allà on hi ha un petit relleix s'establirà una fageda més densa i rica en espècies.

11. Fageda esclarissada d'obac, semblant a l'anterior, però una mica més densa i més rica en espècies a causa d'unes temperatures més fresques i d'una humitat més elevada.

BIBLIOGRAFIA

BOLÒS, O. de (1983). *La vegetació del Montseny*. Servei de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona. Barcelona. 170 pàg. + 1 mapa 1:50.000.

BOLÒS, O.; NUET, J. & PANAREDA, J.M. (1986). "Flora vascular del Montseny". *El Patrimoni biològic del Montseny. Catàlegs de Flora i Fauna*, 1: 41-92. Diputació de Barcelona. Barcelona.

LLOBET, S. (1947). *El medio y la vida en el Montseny*. CSIC. Barcelona. 518 pàg. + mapa. Trad. cat. *El medi i la vida al Montseny*. Estudi Geogràfic. Museu de Granollers - Agrupació Excursionista de Granollers. Granollers. 486 pàg. + periglacial al Montseny.

LLOPIS, N. (1942). *Sobre la estructura del Montseny* (Barcelona). *Bol. R. Soc. Esp. Hist. Nat.*, XL: 513-542. Madrid.

PANAREDA, J.M. & NUET, J. (1999). "La vegetació del turó dels Garrics". *Monografies del Montseny*, 14: 123-134. Amics del Montseny. Barcelona.

PANAREDA, J.M. & NUET, J. (2000). "La vegetació del turó de Collformic (Montseny)". *Monografies del Montseny*, 15: 147-157. Barcelona.

PANAREDA, J.M. & NUET, J. (2001). "La vegetació del Puig Sacarbassa (Montseny)". *Monografies del Montseny*, 16: 139-147. Barcelona.

PANAREDA, J.M. & NUET, J. (2002). "El paisatge vegetal del sector granític de la Garriga". *Monografies del Montseny*, 17: 107-123. Barcelona.

PANAREDA, J.M. (1991). *El Montseny*. Col. Descoberta, 2. Eumo Editorial. Vic. 175 pàg.

PLADEVALL, A. (1961). "Sant Marçal del Montseny". *Ausa*, XXXV, 19 pàg. Vic

